

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

434. PLENARNO ZASEDANJE 14. IN 15. MARCA 2007

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o gospodarskem in proračunskem vplivu staranja prebivalstva

(2007/C 161/01)

Evropska komisija je 16. maja 2006 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o gospodarskem in proračunskem vplivu staranja prebivalstva

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. februarja 2007. Poročevalka je bila ga. FLORIO.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 434. plenarnem zasedanju 14. marca 2007 s 109 glasovi za, nobenim glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 To raziskovalno mnenje EESO je odgovor na dopis podpredsednice Evropske komisije Margot WALLSTRÖM, vendar upošteva tudi mnenja zadnjih nekaj let, ki vsebujejo ugotovitve, analize in predloge Odbora v zvezi s temi vprašanji.

Trg dela

1.2 EESO meni, da je treba uresničevati lizbonske cilje v zvezi z demografsko politiko. Zaradi hitrih demografskih sprememb na trgu dela je treba nujno sprejeti ukrepe za reševanje s tem povezanih težav:

- povečanje stopnje zaposlenosti delavcev, starih nad 50 let, po možnosti tako tistih, ki so v odvisnem delovnem razmerju, kot tudi tistih, ki so samozaposleni;
- podpiranje instrumentov, ki spodbujajo starejše brezposelne delavce, da se prekvalificirajo in ponovno zaposlijo ter si tako zagotovijo spodobno pokojnino;
- preprečevanje izključevanja delavcev, starejših od 50 let, ki še želijo delati, s trga delovne sile.

1.3 Preprečiti je treba izključevanje starejših delavcev s trga dela in večjo pozornost nameniti zaposlovanju starejših delavcev v proizvodnem ciklu.

1.4 Delovna mesta morajo ustrezati izobrazbi in delovnim izkušnjam posameznika, pri tem pa ne sme priti do diskriminacije na podlagi starosti. EESO zato poziva države članice, da čim prej prenesejo in izvajajo direktivo o enakem obravnavanju pri zaposlovanju in delu (2000/78/ES).

1.5 Za boljšo organizacijo dela je potrebna ocena vrste opravljenega dela (nevarno, naporno ali ponavljajoče se delo).

Vseživljenjsko učenje

1.6 Programi vseživljenjskega učenja so ključni za višje vrednotenje delavcev, starih nad 50 let, tako v podjetjih in tudi zunaj njih. Zato je treba razširjati in spremljati primere dobre prakse, kot je predvideno v letnih poročilih evropskih socialnih partnerjev o spremljanju.

1.7 Politika, ki podpira visokokakovostna delovna mesta, vodi in usposablja generacije državljanov skozi njihovo delovno življenje. Socialni partnerji in vsi pomembni gospodarski ter socialni akterji na lokalni, nacionalni in evropski ravni bi zato morali prevzeti proaktivno vlogo.

Vzpostavitev pakta med generacijami

1.8 Raziskave in inovacije so ključna naložba za prihodnje generacije in današnje evropske državljane. Zato je treba mlade ljudi spodbujati, da se na univerzitetni ravni odločajo za naravoslovne programe, in ustvariti pogoje za zaposlovanje na področju tehnologije in raziskav.

Evropska unija se mora približati drugim državam, kot sta Kitajska in Indija, ki so v preteklih letih v teh sektorjih naredile velik korak naprej.

1.9 Naložbe v prikrajšana območja preprečujejo odseljevanje mladih ter so instrument za razvoj in oživitev lokalnih območij.

1.10 V letu 2007, ki je leto enakih možnosti za vse, je treba ugotoviti, kako najti ustrezno ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem, tako da na odločitve o starševstvu ne bodo vplivale nestabilne ali težke okoliščine ali stroški vzgajanja otrok, ki jih morajo pokriti družine same in niso le gospodarski.

Ženske in trg dela v EU

1.11 EESO meni, da je treba spodbujati uporabo pomembnih direktiv, na primer o porodniškem dopustu, ter zagotoviti varstvo otrok ter oskrbo in pomoč starejšim; nemudoma je treba zapolniti vrzel med plačami moških in žensk ter se boriti proti negotovim in nestabilnim delovnim razmerjem, ki so vzrok za revščino veliko žensk v Evropi. Poleg tega je treba oblikovati ukrepe, ki bodo moške spodbujali k prevzemu večjega dela družinskih obveznosti. Materinstvo in zaposlenost žensk ne bi smela biti v nasprotju: zato so potrebni vsi instrumenti, ki bodo materam omogočili združevanje varstva otrok in poklicnega življenja.

1.12 Tudi v podjetjih je treba sprejeti ukrepe, ki bodo ženskam zagotovili dostop do vodilnih delovnih mest.

Vloga in pomen priseljevanja glede na demografske spremembe

1.13 Priseljevanje je eden od potrebnih odgovorov na izziv staranja prebivalstva. Celovita politika vključevanja in zaposlo-

vanja je lahko gibalno rasti in razvoja. Izkoristiti je treba sposobnosti, delovne izkušnje in izobrazbo priseljencev.

Trajnost sistemov socialnega varstva EU

1.14 Trajnost sistema socialnega varstva je treba zagotoviti z več ukrepi, ki ne nasprotujejo njegovemu končnemu cilju iz pogodb EU (člen 2). Zato je treba zagotoviti njegovo trajnost in hkrati uresničevati tudi cilje univerzalnosti in pravičnosti, na katerih temelji evropski socialni model.

1.15 Socialne storitve splošnega pomena – kot tudi socialno-gospodarske akterje – je treba zagotoviti in podpirati zaradi njihove vloge. Prostovoljna združenja, v katerih so aktivni starejši, imajo pomembno družbeno vlogo, ki jo je treba podpirati in priznati.

Trajnost pokojninskih sistemov

1.16 Cilj Evropske unije in držav članic mora biti zagotavljanje brezskrbnega in spodobnega obdobja starosti in zato tudi ustreznega pokojninskega sistema za prihodnje generacije. Dodatno pokojninsko zavarovanje, če je potrebno, mora biti zanesljivo, varno in zavarovano pred nepredvidljivimi nihanjem na finančnih trgih.

1.17 Boj proti negotovemu zaposlovanju pomeni, da se mladim delavcem zagotovi spodobna pokojnina in nujno prepreči pozen začetek poklicnega življenja.

1.18 Trajnost pokojninskih sistemov je treba analizirati ob upoštevanju več zapletenih dejavnikov, ki jih ni mogoče omejiti le na staranje prebivalstva.

1.19 V nekaterih državah EU morajo biti strogi ukrepi proti izogibanju plačevanja davkov in socialnih prispevkov ključni cilji pri zagotavljanju trajnosti pokojninskih sistemov.

Posledice staranja prebivalstva za zdravstveni sistem

1.20 V zdravstvu bodo zaradi staranja prebivalstva potrebne zlasti naložbe v preventivo, kakovost skrbstva in raziskave, predvsem na področju bolezni, ki so pri starejših najpogostejše: ta vidik bo moral biti v središču ukrepov in študij.

1.21 V zvezi s staranjem prebivalstva bodo tudi vprašanja zdravja in varstva pri delu dobila drug pomen in bodo deležna sprememb, ki jih bo treba pozorno analizirati in oceniti.

1.22 EESO meni, da morajo države članice EU ob posvetovanju s socialnimi partnerji izvajati skupne programe za preprečevanje nesreč in poklicnih bolezni, ki so povezane predvsem s starostjo. Spremljanje in izmenjava podatkov sta pomembna instrumenta.

1.23 Starejši delavci morajo imeti možnost odločanja, ali bodo še naprej opravljali delo, pri tem pa je treba upoštevati vrsto dela in oceno, kako tvegano, ponavljajoče in naporno je delo.

1.24 EESO bo nadalje analiziral, ocenjeval in oblikoval predloge v zvezi z demografskimi spremembami, saj se zaveda zapletenosti tega vprašanja, ki bo v naslednjih letih za uspešno spopadanje z novimi izzivi zahtevalo sodelovanje vseh institucionalnih, gospodarskih in socialnih akterjev. Odbor se v skladu s poslovnikom zavezuje, da bo nadalje spremljal temo, obravnavano v tem mnenju.

2. Uvod

2.1 Podpredsednica Evropske komisije Margot Wallström je Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosila, da pripravi raziskovalno mnenje o poročilu o gospodarskih in proračunskih vplivih staranja prebivalstva za vse države članice EU, ki ga je Komisija skupaj z Odborom EU za ekonomsko politiko nedavno objavila.

2.2 Ob upoštevanju tega obsežnega vprašanja in s tem povezanih politik je ga. Wallström prosila EESO, da izrazi svoje stališče o področjih, ki so neposredno ali posredno povezana z zaposlovanjem in številnimi podobnimi vidiki, kot so zdravstvo, pokojninski sistemi in vseživljenjsko učenje.

2.3 Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer s sedežem v Dublinu je opravila številne študije, ki obravnavajo problem staranja prebivalstva in proučujejo njegove posledice za evropske državljane ter zlasti delavce.

2.4 K staranju prebivalstva prispeva več dejavnikov: upadanje rodnosti, vse daljša pričakovana življenjska doba in postopen umik povojne generacije in v prihodnosti tudi generacije „baby boom“ iz 60. let iz poklicnega življenja ⁽¹⁾. Slednje neposredno vpliva in bo še naprej vplivalo na delovno sposobno prebivalstvo.

2.5 Projekcije Eurostata kažejo, da bo prebivalstvo, staro nad 65 let, v EU-25 s 75 milijonov leta 2005 naraslo na okoli 135 milijonov leta 2050. Odstotek tega prebivalstva v celotni EU-25 bo predvidoma dosegel 30 %, najvišji bo v Španiji (36 %) in Italiji (35 %), najnižji pa v Luksemburgu (22 %) in na Nizozemskem (23 %).

⁽¹⁾ EESO je že poudaril potrebo po raziskavah, usmerjenih k analiziranju staranja v EU; v zvezi s 7. okvirnim programom za raziskave glej mnenje EESO o potrebah po raziskovanju v okviru demografskih sprememb, UL C 74, 23.3.2005, str. 44.

2.6 Staranje prebivalstva ima pomembne socialne in gospodarske posledice za države članice ter zahteva posodobitev proračunske politike in politike socialnega varstva.

2.7 Staranje prebivalstva vpliva na celotno gospodarstvo neke države: trg delovne sile, produktivnost, tehnološke inovacije in gospodarsko rast, ker se potrebe in zmogljivosti prebivalstva neizogibno spreminjajo.

3. Staranje in trg delovne sile

3.1 Lizbonska strategija obravnava stopnjo zaposlenosti starejših delavcev: prvotni cilj, ki še ni uresničen, je do leta 2010 doseči najmanj 50 % zaposlenost starejših delavcev.

3.2 Staranje se kaže v višji povprečni starosti in tudi v zmanjšanju celotnega števila delovno aktivnega prebivalstva, ker starejše generacije ne zamenjuje zadostno število mladih. Poleg tega mladi vedno pozneje vstopajo na trg dela ⁽²⁾.

3.3 Na trg delovne sile precej vpliva staranje prebivalstva, ki ga tudi spreminja. Zato je treba nujno sprejeti ukrepe za reševanje naslednjih vprašanj:

— povečanje stopnje zaposlenosti delavcev, starih nad 50 let, v odvisnem delovnem razmerju in odstranitev ovir za samozaposlitev;

— podpiranje instrumentov, ki spodbujajo starejše brezposelne delavce, da se ponovno zaposlijo (in prekvalificirajo) ter si tako zagotovijo spodobno pokojnino;

— preprečevanje izključevanja delavcev, starejših od 50 let, ki še želijo delati, s trga dela;

— spodbujanje mladih, da vstopijo na trg dela, s tem ko pogodbe za redno zaposlitev prispevajo h kontinuiteti in boljšemu poklicnemu življenju.

⁽²⁾ Glej nedavno sporočilo Evropske komisije o *Demografski prihodnosti Evrope, kako spremeniti izziv v priložnost*, COM(2006) 571.

3.4 Staranje prebivalstva ne vpliva le na delavce, temveč tudi na podjetnike. V okviru menjave generacij je treba zagotoviti instrumente za lažji prenos dejavnosti podjetij, zlasti malih in srednjih podjetij (MSP). Ugotovljeno je bilo tudi postopno povečanje povprečne starosti podjetnikov z neposrednimi in posrednimi posledicami za inovacije, kapitalski trg in širše za celotno evropsko industrijsko strukturo. Starejša populacija podjetnikov pomeni, da so se mnogi že upokojili ali so tik pred upokojitvijo, medtem ko mlajše generacije, ki bi jih nadomestila, ni. Vse manj podjetnikov pomeni vse manj podjetij in posledično manj delovnih mest.

3.5 Izključitev starejših delavcev ne le iz industrije ampak tudi terciarnega sektorja je vse bolj zaskrbljujoče. Težave pri prilagajanju na novo delovno okolje, poklicne izkušnje, pridobljene le na enem delovnem mestu ali manjšem številu delovnih mest in diskriminacija, s katero se starejši delavci nedvomno srečujejo pri iskanju nove zaposlitve, so dejavniki, s katerimi se srečujejo vsi evropski delavci.

3.6 Večjo pozornost je treba nameniti zaposlovanju starejših delavcev v produktivnem ciklu: v nekaterih sektorjih so njihove izkušnje osnova za bolj kakovostno produktivnost. Tudi v poslovnem sektorju je treba opustiti ocene, ki temeljijo na starosti delavcev, in jih nadomestiti z oceno dejanskih sposobnosti. V tem primeru je treba izvajati evropski direktivi, ki prepovedujeta vse oblike diskriminacije (2000/43/ES in 2000/78/ES), in spremljati tudi njuno izvajanje.

3.7 Vsi delavci morajo opravljati delo, ki čim bolj ustreza njihovi izobrazbi in sposobnostim: to bi omogočilo večjo produktivnost, ki bi vsaj deloma zmanjšala negativne vplive staranja prebivalstva ⁽³⁾.

3.8 Aktivne politike v podporo zaposlovanja starejših delavcev morajo v vsakem primeru upoštevati vrsto opravljenega dela: nevarna, naporna ali ponavljajoča se področja dela zahtevajo ciljno naravnano analizo, delavci pa morajo imeti možnost večje osebne izbire ⁽⁴⁾.

4. Vseživljenjsko učenje

4.1 Eden od posebnih ciljev, ki jih je treba doseči za izboljšanje stopnje zaposlenosti starejših delavcev, je izvajanje uspešnih in učinkovitih programov vseživljenjskega učenja z izmenjavo najboljših praks med 27 državami članicami EU in

⁽³⁾ V zvezi s tem glej nedavno mnenje EESO o vplivu globalizacije in demografskih sprememb na kakovost poklicnega življenja, produktivnost in zaposlovanje, UL C 318, 23.12.2006, str. 157.

⁽⁴⁾ Glej mnenje EESO 92/2007 o spodbujanju dostojnega dela za vse.

stalnim dialogom s socialnimi partnerji, h kateremu je pozvalo veliko evropskih institucij ⁽⁵⁾.

4.2 Od vrha v Luxembourgju leta 1997 so se v okviru evropske strategije zaposlovanja vsako leto določale smernice za vseživljenjsko učenje. Pri tem je bil vsakič poudarjen pomen zaposljivosti starejših delavcev in zato tudi njihovega poklicnega usposabljanja, da se lahko soočajo s težavami, ki so povezane s staranjem prebivalstva.

4.3 Izraz vseživljenjsko učenje se uporablja za vse pomembne učne dejavnosti, ki so namenjene izboljšanju sposobnosti, znanja in spretnosti. Te dejavnosti je zato treba obravnavati kot pomembne v času celotnega poklicnega življenja, saj imata ravno za starejše delavce izguba poklicnih spretnosti in zastarelo znanje najbolj dramatične in negativne posledice.

4.4 Tudi EESO je poudaril neravnovesje med generacijami glede tehnološkega znanja in pridobivanja različnih sposobnosti ⁽⁶⁾.

4.5 Poklicno usposabljanje na delovnem mestu je učinkovit instrument za povečanje prilagodljivosti delavca. Nekatere države članice (Združeno kraljestvo, Španija, Portugalska, Nizozemska in Avstrija) so z davčnimi spodbudami in olajšavami v različni meri spodbudile poklicno izobraževanje in usposabljanje na delovnem mestu.

4.6 V lizbonski strategiji je bilo poudarjeno, da so učinkovite metode in sistemi usposabljanja, ki uspešno izpolnjujejo zahteve trga dela, ključni dejavnik za spodbujanje gospodarstva, ki temelji na znanju, kar je bil eden od ciljev vrha na Portugalskem.

4.7 Odstranitev ovir za zaposlovanje starejših delavcev pomeni predvidevanje vplivov demografskih sprememb.

5. Vzpostavitev pakta med generacijami

5.1 Leta 2004 je EESO odločno zagovarjal vzpostavitev pakta med generacijami, da se evropskim državljanom zagotovi zadostna obnova generacij na trgu dela, socialna država, ki odraža nove demografske razmere v Evropi, in evropska zakonodaja, ki spodbuja politiko zaposlovanja, poklicno preusmeritev ter tesnejše povezave med izobraževalnim sistemom in gospodarstvom ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Glej dokument Okvir ukrepov za vseživljenjski razvoj spodobnosti in kvalifikacij, ki so ga podpisale ETUC, UNICE in CEEP.

⁽⁶⁾ Glej npr. zadnji mnenji EESO o ključnih sposobnostih za vseživljenjsko učenje, UL C 195, 18.8.2006, str. 109, in o odnosih med generacijami, UL C 157, 28.6.2005, str. 150.

⁽⁷⁾ Glej mnenje EESO o odnosih med generacijami, UL C 157, 28.6.2005, str. 150.

5.2 Ukrepi za spodbujanje „dobrih“ delovnih mest morajo biti v vsakem primeru namenjeni tudi pomoči mladim pri vstopu na trg dela, tako da spremljajo njihovo celotno poklicno življenje ⁽⁸⁾, ne da bi ustvarili „digitalno ločnico“ med mladimi delavci in njihovimi starejšimi kolegi, ki želijo še naprej ostati delovno aktivni.

5.3 EESO je v svojem mnenju opredelil izziv „prispevati, da se v prihodnosti bolj razvije sodelovanje o ključni temi, ki vključuje usklajeno in podaljšano ukrepanje več udeležencev, ki zahteva izogibanje prevlade kratkoročnih interesov ter zahteva stalen in konstruktiven načrt. Gre za postopno vzpostavitev novega pakta med generacijami na področju Evropske unije“.

5.4 Raziskave in inovacije sta področji, na katerih so nujno potrebne naložbe, da se prihodnjim generacijam evropskih državljanov zagotovi blaginja ter zadovoljiva in trajna kakovost življenja. Pri tem je treba upoštevati tudi povprečno starost evropskih raziskovalcev in znanstvenikov ter potrebo po vključevanju mladih v te ključne sektorje.

5.5 Pomanjkanje ustreznih naložb v raziskave v Evropi, ki je še vedno zelo oddaljena od ciljev lizbonske strategije, preprečuje mladim raziskovalcem, ki so pogosto primorani delati v neugodnih razmerah, da bi si zgradili prihodnost ter poklicno pot na področju znanstvenih in tehnoloških raziskav. Višja povprečna starost znanstvenikov v Evropi v primerjavi z drugimi svetovnimi silami pomeni nevarnost za prihodnost.

V Indiji in na Kitajskem se na primer število diplomantov na področju znanosti povečuje, tako da 60 % raziskovalcev in znanstvenikov v ZDA prihaja iz teh dveh držav. Nasprotno pa je v preteklih letih v veliko evropskih državah znatno upadlo število novih študentov na univerzitetnih naravoslovnih programih.

5.6 Staranje prebivalstva neposredno vpliva tudi na regionalno kohezijo: mladi zaradi boljših možnosti za delo pogosto zapuščajo nekatera območja in se selijo drugam, kjer so boljše razmere za življenje in delo. To povečuje razliko med regijami z bolj razvitim gospodarstvom in tistimi, v katerih se povečujejo revščina in staranje prebivalstva.

5.7 Ravnovesje med delovnim in zasebnim življenjem je temelj evropskega socialnega modela. Vedno višja povprečna starost evropskega prebivalstva postavlja vprašanje, kako povečati rodnost. To pomeni le, vsem parom zagotoviti možnost, da imajo otroke, ne da bi se jim bilo treba odpovedati službi ali bistveno zmanjšati življenjski standard družine, ki se lahko prepogosto znajde na pragu revščine. Danes na mlade posebno

vplivajo nestabilne razmere za zaposlitev, ki jim ne morejo zagotavljati varnosti v prihodnosti: zato imajo manj otrok ali sploh nobenega.

5.8 Za doseg cilja postopne rasti rodnosti je treba vse socialne, zdravstvene in izobraževalne storitve (predšolska vzgoja, zdravniška pomoč, preventivno zdravstveno varstvo, finančna podpora itd.) okrepiti, izboljšati ter uskladiti s sedanjimi demografskimi razmerami v državah EU.

6. Stopnja zaposlenosti žensk in stopnja rodnosti

6.1 Leta 2005 je bila stopnja zaposlenosti žensk v EU-25 56,3 %. Ta problem je manjši v severnih evropskih državah, večji pa v sredozemskih državah. Toda tudi ženske, ki delajo, si težko zagotovijo poklicno pot, ki bi jim omogočila dovolj prispevkov za zagotovitev socialnega varstva. Ženske se na trgu dela soočajo z več težavami:

- ženske zdaj najpogosteje prizadenejo nestalno in kratkoročno zaposlovanje, gospodarska nestabilnost in še pogo-
steje revščina;
- razlika v plačah je še vedno zelo skrb zbujajoč dejavnik v skoraj vseh državah EU (ženske zaslužijo povprečno 24 % manj za enako delo);
- neustrezne storitve varstva otrok in oskrbe starejših še vedno zahtevajo zlasti od žensk, da se odpovejo svoji poklicni poti, da lahko več časa posvetijo skrbi za družinske člane;
- pomembne direktive, na primer o starševskem dopustu, se ne obravnavajo dovolj resno, zato so ženske še vedno prisi-
ljene, da izbirajo med otroki in poklicno potjo;
- zaposlenost žensk in rodnost se ne bi smeli izključevati: za vzor bi morali vzeti primere najboljše prakse v državah, kjer davčni sistem ženskam omogoča, da se po rojstvu otrok lažje vključijo na trg dela, ne da bi bile zaradi tega oškodovane pri poklicni poti ali plačilu. Poudariti je tudi treba, da so ukrepi, ki spodbujajo moške k delitvi odgovornosti pri rojstvu otroka, še vedno nezadostni.

6.2 Komisija upravičeno meni, da se lahko zmanjševanje števila delovnega prebivalstva delno uravnoteži z več ukrepi kot – vsaj kratkoročno – s povečanjem udeležbe žensk na trgu dela. Kulturne spremembe, ki so v zadnjih desetletjih ženskam omogočile delo in samostojnost, se izražajo v različnih stopnjah zaposlenosti žensk različnih generacij. Mlajše ženske v Evropi so bolj vključene v poklicno življenje kot ženske srednjih let.

⁽⁸⁾ Glej npr. Sporočilo Evropske komisije COM(2003) 728 konč. o najnovejših napredkih pri izboljšanju kakovosti delovnih mest.

6.3 Vedno večja udeležba žensk na trgu dela je nedvomno pozitiven znak socialnega napredka, čeprav v skladu s statističnimi analizami, vključno z nedavnimi, še ni zadostna. Poleg tega je bistveno, da dejansko prispeva tudi k enakim delovnim razmeram in plačilu za moške in ženske ter varstvu žensk pred zapostavljanjem in diskriminacijo na delovnem mestu ter v družbi. Razlike v zaposlovanju moških in žensk so prisotne tudi med podjetniki: obstajajo namreč velike razlike v številu podjetnikov in podjetnic. Države članice in Evropska unija morajo zato okrepiti sedanje instrumente in oblikovati nove, ki bodo spodbujali in ščitili zaposlovanje žensk.

7. Vloga in pomen priseljevanja glede na demografske spremembe

7.1 Priseljevanje v EU stalno narašča. Velika razlika med gospodarstvi in življenjskim standardom v Evropi ter državami v razvoju zunaj Evrope povzroča priseljevanje v bogatejše evropske države. Priseljevanja ne smemo obravnavati kot grožnje, ampak kot pojav, ki lahko, če se izvajajo sistematične politike, pomeni možen dejavnik za rast, razvoj in vključevanje.

7.2 Ob upoštevanju splošnega staranja prebivalstva in zmanjševanja delovnega prebivalstva priseljski delavci v EU izvajajo naloge, ki učinkovito izpolnjujejo proizvodne, gospodarske in socialne potrebe držav gostiteljic. Politika zaposlovanja in vključevanja morata biti usmerjeni k čim bolj učinkoviti razporeditvi razpoložljivih človeških virov, vključno s priseljenci, da se čim bolj izkoristijo njihove sposobnosti in znanja, poklicne izkušnje ter izobrazba⁽⁹⁾.

7.3 Tudi Komisija meni, da bi lahko priseljevanje pozitivno vplivalo na prilagajanje trga dela. Razen tega poudarja, da v primeru formalne zaposlitve priseljski delavci s plačevanjem davkov in socialnih prispevkov zagotavljajo financiranje socialnega skrbstva, zato so pomemben nov element evropskega trga dela v naslednjih nekaj letih. Ne sme se spregledati niti temeljne podpore, ki jo gospodarstvu zagotavljajo nakazila priseljencev njihovim družinam: ta so pogosto njihov edini vir dohodkov. Zato je boljše vključevanje priseljencev nujen cilj držav članic EU⁽¹⁰⁾.

7.4 Potreba po vključevanju na trg dela ne zadeva le priseljskih delavcev: zaradi staranja prebivalstva je treba nujno obravnavati vprašanja, kot je boj proti delu na črno in negotovi zaposlitvi, da se vzpostavijo boljša in trajnejša nacionalna gospodarstva.

⁽⁹⁾ Glej poročilo ESPON (Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja), ki je na voljo na spletni strani

⁽¹⁰⁾ V zvezi s tem glej nedavno mnenje EESO o priseljevanju v EU in politikah vključevanja: sodelovanje med regionalnimi in lokalnimi oblastmi ter organizacijami civilne družbe, UL C 318, 23. 12. 2006, str. 128.

8. Trajnost sistemov socialnega varstva EU

8.1 Evropska komisija v številnih dokumentih poudarja, da je za vzdržnost javnih financ v državah članicah treba javni dolg bistveno, postopno in stalno nadzorovati ali zmanjšati. Zato je nujna učinkovita razporeditev sredstev, ki ne sme ogroziti kakovosti ali univerzalnosti javnih storitev.

8.2 Demografske spremembe, ki vzbujajo skrb glede trajnosti socialne države, so glavni razlog za to, da morajo različni sistemi financiranja socialnega varstva v državah članicah EU vsak na poseben način delovati učinkovito, pravično in pregledno, da jih bodo državljani lahko uporabljali.

8.3 EESO poudarja, da imajo socialne storitve splošnega pomena in socialno-ekonomski akterji pomembno vlogo pri dopolnjevanju podpore za družine in starejše. Priznati je treba pomen teh dejavnosti in na podlagi skupnih meril podpreti te organe, saj imajo družbeno koristno vlogo.

8.4 Evropska unija ima lahko pri tem pomembno vlogo: lizbonska strategija (vključevanje socialne in ekonomske politike ter politike zaposlovanja) je pomenila izredno inovativen pristop, eden od njenih instrumentov – odprta metoda usklajevanja – pa se lahko šteje za eno najbolj zanimivih inovacij v politiki Skupnosti v preteklih letih. Ta instrument se je žal malo uporabljal in pogosto podcenjeval, hkrati pa je bil opuščen tudi pravni instrument Skupnosti. Evropski socialni model je cilj, ki žal še ni izpolnjen, vendar ne pomeni ovire, ki jo je treba žrtvovati za uresničevanje notranjega trga.

8.5 V nekaterih državah članicah, zlasti tistih, ki se srečujejo z makropojavom, kot je večja povprečna starost prebivalstva, financiranje sistemov socialnega varstva in pokojninskih sistemov močno ogroža utaja davkov ter neplačevanje socialnih prispevkov. Vsaka želja po reformi socialne države, socialnega in zdravstvenega varstva ter politike zaposlovanja mora vključevati ukrepe za boj proti utaji davkov in izogibanju plačilu davka, ki zelo ogrožata trajnostne državne proračune.

8.6 EESO zato želi opozoriti, kako pomemben je boj proti utaji davkov in neplačilu socialnih prispevkov ter upad števila davkoplačevalcev pri iskanju rešitev za demografski razvoj in prilagoditev nanj.

9. Pokojninski sistemi

9.1 Številni dokumenti Evropske komisije o trajnosti pokojninskih sistemov so osredotočeni na zmanjševanje števila delovnega prebivalstva in povečevanje števila upokojenih delavcev, ki sta posledica daljše pričakovane življenjske dobe.

9.2 V naslednjih desetletjih bodo morali pokojninski sistemi prihodnjim generacijam zagotoviti brezskrbno in spodobno obdobje starosti. Tudi zato problema vpliva staranja na pokojninske sisteme ni mogoče rešiti le s spodbujanjem uporabe dodatnega ali zasebnega pokojninskega zavarovanja: to bi bila nevarna poenostavitev. Namesto tega si je treba prizadevati za načrtovanje učinkovitih instrumentov, ki bi zagotovili bolj enostavne, varne in zanesljive sisteme dodatnega pokojninskega zavarovanja ter jih zavarovali pred nepredvidljivimi nihanji na finančnih trgih. Okrepiti je treba tudi nadzor zasebnih pokojninskih skladov, da se razširi sistem nadzora in zagotovi natančno upravljanje.

9.3 V mnogih državah EU sedanje krize v pokojninskih sistemih ni povzročilo le staranje prebivalstva, ampak tudi dejstvo, da se prispevki stalno zmanjšujejo, ne da bi se ustrezno povečala druga sredstva (npr. z bojem proti utaji davkov in neplačilu socialnih prispevkov), medtem ko se zahteva državljanov po pokojninah še naprej povečuje.

9.4 Razmere dodatno poslabšuje dejstvo, da se mladi zaposlujejo pozneje ter pogosto za nestalno in nizko plačilo, kar pomeni, da plačujejo nižje pokojninske prispevke v primerjavi s svojimi starši pri isti starosti.

9.5 Staranje prebivalstva lahko od posameznikov zahteva daljšo delovno dobo. Vseeno je v nekaterih državah članicah EU zlasti nujno pospeševanje vstopa v poklicno življenje ter zagotovitev boljših možnosti zaposlitev in delovnih razmer v začetku poklicnega življenja.

9.6 Evropska komisija predvideva povečanje pokojninskih izdatkov do leta 2050 v vsej EU, razen v Avstriji, ki je leta 2000 izvedla reformo pokojninskega sistema. Čeprav se v Italiji in na Švedskem pričakuje le manjše povečanje izdatkov, ker njun javni pokojninski sistem temelji na prispevkih, se bistveno povečanje pričakuje v drugih državah, na Portugalskem celo za 9,7 %.

9.7 Zato vprašanja o trajnosti pokojninskih sistemov ni mogoče analizirati in rešiti kot ločenega pojava. Jasno je treba opredeliti vzroke, ki niso omejeni le na splošni pojav v evropski družbi, kot je staranje prebivalstva, ampak nastajajo iz različnih okoliščin v zvezi s trgov delu, gospodarsko rastjo in sistemi socialnega varstva v posameznih državah EU.

9.8 Za obravnavanje vprašanja trajnosti pokojninskega sistema je treba določiti cilje, ki presegajo povišanje upokojitvene starosti, ki bi bilo brez upoštevanja posebnih meril nekoristen ali celo škodljiv ukrep za kakovost življenja evropskih državljanov.

9.9 Ob upoštevanju razlik med delovnimi mesti, vključno z napornim, ponavljajočim se ali fizično zahtevnim delom, problema staranja prebivalstva ni mogoče rešiti le z višjo upokojitveno starostjo: daljša delovna doba ne bo imela enakega učinka v vseh poklicih, prav tako je treba upoštevati razliko med zakonsko določeno in dejansko upokojitveno starostjo.

9.10 Ukrepi za boj proti negotovim delovnim mestom in delu na črno ter podpiranje politike plač, pravične razporeditve premoženja in učinkovitejša socialne kohezije morajo biti povezani z nujnim, postopnim in prostovoljnim povišanjem upokojitvene starosti, kar je treba doseči in ohraniti s stalnim dialogom s socialnimi partnerji ter civilno družbo.

10. Zdravje

10.1 Samoumevno je, da povišanje povprečne starosti prebivalstva povzroči povečanje zdravstvenih izdatkov. Vseeno je izredno težko predvideti gibanja zdravstvenih izdatkov v prihodnjih nekaj desetletjih in napovedati, na katerih posebnih področjih bodo potrebne največje naložbe. Višino javnih sredstev, ki jih bo treba vložiti v zdravstvo, ni mogoče predvideti le na podlagi demografskih gibanj; višina zdravstvenih izdatkov je odvisna od vrst politik, ki se bodo izvajale na tem področju, napredka v medicini, razvoja bolezni in stopnje onesnaženosti, ter od političnih in tehnoloških odločitev za obvladovanje teh pojavov.

10.2 Kot je že pojasnjeno, vse študije kažejo trend podaljševanja delovne dobe. Starejše delavce nedvomno bolj ogrožajo bolezni in pomanjkanje fizične moči preprosto zato, ker so starejši od svojih kolegov. Ker je starejših delavcev nedvomno vedno več, je treba zdravstveni sistem nujno oblikovati tako, da bo mogoče izvajati učinkovite preventivne politike v vseh državah članicah EU. Poleg tega se bodo delavci, ki so bili v dolgotrajnem negotovem delovnem razmerju, znašli v stiski, ko bodo dosegli upokojitveno starost: zanje bo morala skupnost poskrbeti na različne načine, v skladu z ukrepi posamezne države članice, vključno na področju zdravstva in pomoči. Povečanje negotovih delovnih razmerij bo neposredno vplivalo na izdatke za socialno varnost.

10.3 Če je cilj ohraniti javne izdatke na zadovoljivi ravni, morajo države članice EU združiti prizadevanja in izvajati programe za oskrbo, preprečevanje nesreč, spremljanje ter izmenjavo informacij, da se vzpostavijo tesnejše in učinkovitejše povezave med poklicnim življenjem in zdravjem.

10.4 Vsa delovna mesta niso enaka. Staranje delovne sile je povezano tudi z dejstvom, da so nekatera delovna mesta bolj naporna, tvegana ali ponavljajoča se kot druga: posledice višje starosti so različne glede na poklic. Starejši delavec ne more

opravljati fizično zahtevnega ročnega dela, vendar lahko lažje opravlja pisarniške ali miselne naloge.

10.5 Daljše poklicno življenje zato pomeni večje zdravstvene težave za delavce, ki opravljajo naporno delo. Ta dejavnik je treba upoštevati. Če bo v prihodnosti načrtovana višja upokojitvena starost v sektorjih, v katerih je to mogoče, je treba prizadevanja usmeriti na področje zdravstvenega varstva in varnosti na delovnem mestu.

V Bruslju, 14. marca 2007

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Dimitris DIMITRIADIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o potrebi po razvoju usklajene strategije za izboljšanje boja proti davčnim goljufijam

COM(2006) 254 konč. – 2006/0076 (COD)

(2007/C 161/02)

Evropska komisija je 31. maja 2006 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o zgoraj omenjenem sporočilu.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. februarja 2007. Poročevalec je bil g. IOZIA.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 434. plenarnem zasedanju 15. marca 2007 s 97 glasovi za, 2 glasovoma proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor obžaluje, da države članice s svojim sodelovanjem niso podprle pobud Komisije za boj proti davčnim goljufijam. Zavzema se za nadaljnje pobude v tej smeri in poziva Komisijo, da izkoristi vse pristojnosti, ki jih institucije EU imajo na podlagi pogodb.

1.2 EESO meni, da je sporočilo Komisije ustrezno razčlenjeno in da so težave pri boju proti davčnim goljufijam primerno prikazane. Komisija kot glavni instrument za preprečevanje davčnih goljufij navaja večje upravno sodelovanje držav članic.

1.3 V sporočilu so konkretno obravnavani problemi z odnosi s tretjimi državami, za katere se predlaga pristop na ravni Skupnosti. Odbor podpira ta predlog.

1.4 EESO podpira tudi predlog, za katerega se je že večkrat zavzel, da se ponovno razmisli o celotnem sistemu DDV. Meni, da bi bilo koristno oblikovati skupino strokovnjakov (think tank), ki bi se ukvarjala z vprašanjem nadomestitve sedanjega sistema DDV, pri čemer morebitna uvedba novega sistema ne sme pomeniti dodatne davčne obremenitve za podjetja in državljanje.

1.5 EESO predlaga Komisiji, da v velikem obsegu izkoristi trenutne pristojnosti Evropskega urada za boj proti goljufijam (OLAF), v okviru katerih že lahko opravlja pomembne funkcije. Komisija mora preveriti, če ima OLAF na voljo dovolj sredstev za opravljanje svojih institucionalnih nalog.